

TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISH MAZMUNI

Nuritdinova Xurshida Norpo‘latovna

Termiz davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

Bozorova Dilrabo Mansur qizi

Maktabgacha ta‘lim yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada talabalarda kommunikativ kompetentliligini rivojlantirishning pedagogik jihatlari, jahonda talabalarning kommunikativ kompetentliligini rivojlantirishning innovatsion modellari kommunikativ kompetentlikning strukturaviy tashkil topishi, ilmiy adabiyotlarning tahlilida kommunikativ kompetentlik hamda muloqotda namoyon bo‘ladigan aloqalar haqida yoritilgan.

Kalit so‘zlar: kompetentsiya, til, kasbiy, rivojlanish, ta‘lim, kommunikativ, lingvistik, muloqot, innovatsion model, taraqqiyot, ma‘naviyat, intellektual, ilm-fan, qadriyat, strukturaviy komponent.

Tadqiqotchilar kommunikativ kompetentlikni muloqotni qo‘yilgan maqsadlarga erishish nuqtai nazaridan bermalol va samarali amalga oshirish imkonini beradigan kommunikativ malakalar va ko‘nikmalar yig‘indisi sifatida fikrlab tushunish mumkin degan fikrga umuman olganda qo‘shiladilar, biroq, ushbu malakalarning kompleksi juda keng bo‘lishi va turli xil malakalarni o‘z ichiga olgan bo‘lishi mumkin deb ta‘kidlashadi. Masalan, kommunikativ kompetentlikni shaxsning kasbiy kompetentligining komponentlaridan biri deb o‘rganishda olim S.A. Drujilov uning strukturasi: “fikrlar aniq va tushunarli qilib bayon qilish, ishontirish, isbotlarni asoslash va qurish, fikrlarni tahlil qilish va bayon qilish, oqilona va emotsional axborot o‘tkazish, shaxslararo aloqalarni o‘rnatish, o‘z harakatlarini hamkasblarning harakatlari bilan muvofiqlashtirish, turli ishbilarmonlik vaziyatlarida muloqotning optimal uslubini tanlash, dialogni tashkil qilish va davom ettira olish malakalari” kabi kommunikativ malakalarning mavjudligini ta‘kidlaydi.

-o‘zini tushunish, boshqa shaxsni uning qadriyat-motivasion ustanovkalarini boshqalarga o‘xshamaslik, atrofdagi odamlardan farq qilish huquqiga ega bo‘lgan shaxs sifatida qabul qilish, idrok etish malakasi;

-shaxslar orasida o‘zaro munosabatlarni amalga oshirishning milliy-madaniy o‘ziga xosligi, ularning shaxslararo o‘zaro faoliyatining an‘analari va odatlari haqidagi tasavvurlarni

shakllantirish;

-o'zlarini muayyan ijtimoiy-madaniy muhit, uning ideallari va me'yorlari bilan belgilashga o'rgatish;

-kommunikativ xulq atvorni o'zi mustaqil tahlil qilish, o'zini tartibga solish va isloh qilish haqida tushuncha berish;

-“muammoli vaziyatlarga nisbatan sezuvchanlikni” rivojlantirish, muammolarni yechish, shaxslarga qo'yilgan maqsadlarga erishish bilan ta'sir ko'rsatish qobiliyati.

Tadqiqot mazmuni bo'lajak ijtimoiy soha mutaxassislarining nutq kommunikativ malakalarini shakllantirishga, talabalarning muloqot bazasi deb hisoblanadigan nutq madaniyatini takomillashtirishga yo'naltirildi, va nutq texnikasi (usullari), muloqotning verbal va noverbal (og'zaki va og'zaki bo'lmagan) vositalarini o'zlashtirish orqali amalga oshirildi.

Ikkinchi bo'lim mazmunini o'zlashtirish vazifalari:

-muloqotning turli vositalarining ifoda va axborot berish imkoniyatlari haqida tasavvur tushuncha berish;

-emotsional holatni adekvat tarzda ifodalash, o'zbek milliy madaniyatiga xos bo'lgan axloqiy-etika odob me'yorlariga, etiket (xulq-atvor qoidalari) va estetik tasavvurlarga rioya qilish zarurligini ko'rsatish;

-nutq ovozi sifatini mamlakatdagi nutq ideali haqidagi tasavvurlardan kelib chiqib kommunikativ vaziyatlarga moslashtirish malakasini rivojlantirish;

-bayon qilinayotgan nutq sifatini uni hamsuhbatning ijtimoiy maqomi bilan solishtirgan holda tinglash va qabul qilishga o'rgatish;

-muayyan kommunikativ vaziyatlarda so'z bilan ta'sir ko'rsatish imkoniyatini bashorat qilishga o'rgatish;

-matnlarni yaratish (keltirib chiqarish) va idrok etish asoslariga matnlarning janr va uslub xilma-xilligiga bog'liq ravishda o'rgatish.

Mantiqiy-kompozision kommunikativ malakalar to'plami bilan ifodalangan va shaxsdan tashqari, omma oldida muloqot uchun zarur bo'lgan, ommaviy kommunikasiya doirasida muloqot qilish bilan ifodalangan fikrlash madaniyatini shakllantirish orqali ta'minlanadi.

Talabalar faol dialogga jalb qilinishlari zarur, doim muloqotga jalb qilingan bo'lishlari, o'zlarining muloqotni amalga oshirish, atrofdagi odamlar bilan o'zaro faoliyatni amalga oshirish, ular bilan tinimsiz aloqani salqab turish malakalarini amalga oshirish talab qilinadigan vaziyatlar oldiga qo'yilishlari zarurligidan kelib chiqdik. Bunga asosan faol o'qitish metodlaridan, ya'ni “tahsil olishni ijtimoiy to'laqonli mahsulotga ham hamkorlikdagi, ham individual o'quv faoliyatida erishish bilan bog'liq bo'lgan mahsuldor ijodiy faoliyat sifatida tashkil qilish imkonini beradigan” metodlardan – tahsil oluvchilarning bilishga bo'lgan motivasiyasiga stimol beradigan rolli o'yinlar, treninglar va boshqa metodlardan foydalanish orqali erishildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. X Nuritdinova “MAKTABGACHA TAYYORLOV YOSHDAGI BOLALARNI MAKTAB TA’LIMIGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI” Евразийский журнал академических исследований 2022/3/17 <https://in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/1492>
2. X Nuritdinova “SHAXSNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING AMALIY VAZIFALARI” Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: Nazariy va amaliy izlanishlar 2022/12/15 <https://zenodo.org/record/7445514>
3. XN Nuritdinova. “KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIKNING MOHIYATI VA UNING MUTAXASSISNI KASBIY SHAKLLANISHIDAGI O‘RNI” Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. 1, № 7, 158-160, 2022.12.15
4. X Nuritdinova. “MULOQOT MUAMMOLARIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIKNING MAZMUN TAVSIFI” «zamonaviy Dunyoda Innovatsion Tadqiqotlar: Nazariya Va Amaliyot» Nomli Ilmiy, Masofaviy, Onlayn Konferensiya, 1(28), 135–137. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7445534>
5. XN Nuritdinova. “TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISH SHART-SHAROITLARI” Educational Research in Universal Sciences, 2, № 9, 212-214, 2023.9.21
6. XN Nuritdinova “TA’LIM JARAYONIDA BO ‘LAJAK MUTAXASSISLARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KASBIY TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH” Экономика и социум, 5-1 (108), 252-255, 2023, <https://cyberleninka.ru/article/n/ta-lim-jarayonida-bo-lajak-mutaxassislarning-kommunikativ-kompetentliligini-rivojlantirish-orqali-kasbiy-tayyorgarligini>
7. X Нуритдинова “Общетеоретические аспекты определения содержания образования и проектирования педагогической науки” Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education 1, № 6, 151-154 2023.5.17
8. U Mekhriniso “The use of creative games in the educational process in preschool education” Web of Scientist: International Scientific Research Journal <https://wos.academiascience.org>. Published: May 19, 2022
9. M Umarova “MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI AXLOQIY QADRIYATLAR RUHIDA TARBIYALASHNING O‘ZIGA XOSLIGI” Журнал естественных наук, 2022/8/25 <https://phys-tech.jdpu.uz/index.php/natscience/article/view/6538>
10. M Umarova “PRINCIPLES OF COMMUNICATION CULTURE DEVELOPMENT IN PRESCHOOL CHILDREN” Conferencea, 2023/3/7

11. U Mehriniso “BOLALARDA EKALOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH” TADQIQOTLAR, <http://tadqiqotlar.uz/index.php/01/article/view/526/505> 11-son_1-to‘plam_Aprel-2023
12. MI qizi Umarova “PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CHARACTERISTICS OF CHILDREN’S PHYSICAL AND MENTAL DEVELOPMENT IN RULED GAMES” Educational Research in Universal Sciences, 295-297 2023.5.24 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/2352>
13. M Umarova, A Ro‘ziyeva “MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA TASVIRIY FAOLIYATNING AHAMIYATI” Наука и инновация, 2023 1(6), 33–35 <https://in-academy.uz/index.php/si/article/view/14283>
14. MI qizi Umarova “RIVOJLANTIRUVCHI O ‘YIN TEXNOLOGIYASI VA UNING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING JISMONIY VA RUHIY RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI” Educational Research in Universal Sciences, 1172-1176 2023.6.16 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3037>
15. MI kizi Umarova “DEVELOPMENTAL GAME TECHNOLOGY AND ITS IMPORTANCE IN THE PHYSICAL AND MENTAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN” Educational Research in Universal Sciences 196-198 2023.7.27 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3368>
16. MI qizi Umarova “QOIDALI O‘YIN MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING UYG ‘UN RIVOJLANISHI VOSITASI SIFATIDA” Educational Research in Universal Sciences 193-195 2023.7.27 <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3366>
17. ST Xabilova, M Nazarova “MENTAL EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN” Innovative research in modern education 97-99 2023.5.17 <http://aidlix.com/index.php/ca/article/view/651>
- 18 S Xabilova “EDUCATION OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS IN A MODERN SPIRIT” International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research 3(4) 132-135 2023.4.26 <http://www.researchcitations.com/index.php/ibmscr/article/view/1234>
19. Yangiboyevna, Gafforova Hurriyat. "Content and Conditions of Pedagogical Work on the Development of Speech for Children from Birth to Five Years." EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY 2.1 (2022): 81-83.
20. Yangiboyevna, G. H. (2022). Content and Conditions of Pedagogical Work on the Development of Speech for Children from Birth to Five Years. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND